

Kis-Benedek József *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus* című könyvéről

GÁL Erika¹

A budapesti Zrínyi Kiadó gondozásában 2017-ben jelent meg az összefoglalóan a tudományos kategóriába sorolható, közel háromszáz oldal terjedelmű könyv, amely szerzőjének pályafutása a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán indult, majd a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Doktori Iskoláján át vezetett a hazai tudományos élet legfelsőbb fokáig, azaz a Magyar Tudományos Akadémia doktora címének kiérdemléséig. A hadtudományok, a katonadiplomácia és a biztonságpolitika területén itthon és külföldön – többek között Belgiumban, Romániában és Izraelben – megszerzett tapasztalatai mind-mind segítettek tudományos életpályája kiemelkedő eredményeinek elérésében, valamint a hazai és nemzetközi elismertségben. Több évtizedes tudását, munkásságának eredményeit napjainkban egyetemi tanárként elősorban az oktatás területén kamatoztatja, számos doktori képzésben részt vevő fiatal kutató témavezetője, továbbá különböző médiafelületeken rendszeresen nyilatkozik biztonsági szakértőként. Kis-Benedek József kutatói tevékenységének markáns részét a Közel-Kelet biztonsági kérdései, valamint a terrorizmus kialakulása, lokális, regionális és globális hatásai vizsgálatának szentelte.

A *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus* című monográfiában a szerző nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy az olvasónak e három fogalom mentén, azok összekapcsolása útján tárja fel a terrorizmus gyökereit, egymáshoz fűződő viszonyukat. Azonban, ahogy a könyv első lapjain megfogalmazott ajánlásában Padányi József is kiemeli: „Aki csak a címig jut el, könnyen arra a következtetésre juthat, hogy a dzsihadizmustól egyenes út vezet a terrorizmusig. A szerző kiemelkedő érdeme – és már a bevezetésben világossá teszi álláspontját –, hogy világosan rámutat arra a tényre: ez az út nem törvényszerű.” Az idézett ajánló mondatok tehát arra ösztönzik az olvasókat, hogy a könyv címéből első olvasatra egyértelműnek tűnő folyamat részleteit, mélységeit annak egyes fejezetei útján fedezzék fel, ismerjék meg, és végül jussanak el a szerző témában formált félreérthetetlen álláspontjához.

A mű felépítését, fejezeteit áttekintve azonnal képet kap az olvasó arról, hogy nemcsak a címben jelenik meg a három fogalom, hanem a szerző következetesen ezek mentén haladva, az egyes fejezetekben egyenként kifejtve álláspontját dolgozza

¹ Rendőr alezredes, tanársegéd, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar; doktori hallgató, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: gal.erika@uni-nke.hu

fel a témát. Így a bevezetést és a nemzetközi környezet, körülmények bemutatását követően elsőként a dzsihadizmus elméleti alapjait ismerteti. Az iszlám vallás történeti fejlődésének áttekintése során nagy hangsúlyt fektet a különböző irányzatok kialakulására és változásaira. Az iszlamizmus ideológiai hátterének bemutatása, a síita és a szunnita irányzat létrejöttének történetei mellett szót ejt a vahhabizmus és szalafizmus doktrínájáról, a modernista felfogásról, valamint az iszlám fundamentalizmusról egyaránt. A Korán szúrán és számos jog- és vallástudós gondolatain keresztül értelmezi a dzsihád helyét és szerepét az iszlámban. Ennek keretében tárgyalja és részletesen ismerteti a támadó dzsihád és a védelmi dzsihád közti legfontosabb különbségeket. Az iszlám vallás kialakulásának idejére tehető takfír gyakorlatával kapcsolatban fontos, napjaink történéseire is hatással lévő összefüggésre világít rá, amikor úgy fogalmaz, hogy

„számos muzulmán gondolkodó az Iszlám Állam tagjait a karizsitákkal, azaz a lázadókkal azonosítja. A mai szalafiták közül többen – köztük Sheihk Abdul Aziz al-ash-Sheikh Szaúd-Arábia főmuftija, aki egyetért az Iszlám Állam vallási nézetével, de nem ért egyet politikájukkal – az Iszlám Állam tagjait karizsitáknak, azaz lázadóknak minősítette. [...] Még az al-Kaida is, amely a legveszélyesebb szalafita dzsihadista szervezet, karizsitáknak, azaz lázadóknak minősítette az Iszlám Államot.”

A könyv *Dzsihadista fenyegetés* címe alatt az iszlám szélsőségek súlypontjaira fókuszál a szerző, amelyet a Pew független washingtoni kutatóintézet által 2014-ben elvégzett közvélemény-kutatás alapján nyilvánosságra hozott helyzetértékelés adataival, eredményeivel támaszt alá. A fejezet végén a szerző gondolatai már az új tendenciák irányába fordulnak, így az olvasó a globális biztonságra legnagyobb veszélyt jelentő arab afgánok küzdelméről, Oszáma bin Láden szudáni száműzetésből történő ellenállási tevékenységéről, az úgynevezett bennszülött terrorizmusról, valamint az al-Káida vezető szerepének megőrzéséről kap átfogó képet. Fontos öszszegzésként és könnyedén értelmezhető elemként jelenik meg a műben a globális dzsihád stratégiai céljait és időelosztását összefoglaló táblázat. A könyv következő, radikalizmust tárgyaló fejezetébe az átvezetést szenzitív módon oldja meg a szerző, ami különösen a külföldi dzsihadistákban rejlő biztonsági kockázatok elemzésében érhető tetten.

A könyvben továbbhaladva a szerző kísérletet tesz a radikalizmus fogalmának meghatározására. Ebben nincs könnyű dolga, hiszen sokan sokféleképpen értelmezik a radikalizmust, és ezen értelmezésekre hatással vannak az aktuális politikai, társadalmi viszonyok is. Mégis írásában két egyértelmű kijelentést tesz a radikalizmus definiálása érdekében. Már a fejezet elején megállapítja, hogy „a radikalizmus nem egy adott konkrét eseményhez, történéshez köthető, hanem a társadalmi berendezkedés egészének, vagy egyes részterületeinek gyökeres változását akarja elérni a politikai cél megvalósítása érdekében, erőszakot nem feltétlenül alkalmaz, de nem is

zárja ki azt”. Gondolatait továbbfűzve a radikalizmus és a terrorizmus közti különbségekre vezeti rá az olvasót, és végül kijelenti, hogy „a terrorizmus a radikalizmus egyfajta szélsőséges megnyilvánulási formája”. A fogalmi helyzetkép feltárását követően a vallási tényezők számbavételén át vezet tovább az olvasó útja az iszlám radikalizmus európai megjelenési formáinak megismeréséhez. Ehhez kapcsolódóan természetesen a radikalizálódás négylépcsős folyamatáról is értekezik a szerző, így az előradikalizáció, az önazonosulás, az oktatás és a dzsihadistává válás fázisainak jellemzőit is összefoglalja írásában. A fejezet további részében az öreg kontinensen élő muszlim közösség helyzetének bemutatására kerül sor, az olvasó öt európai ország (Franciaország, Németország, Nagy-Britannia, Belgium, Ausztria), valamint a balkáni régió muszlim közösségének radikalizációjában szerepet játszó okok és körülmények feltárását olvashatja. Majd a szélsőségesek elleni fellépés lehetőségeit, valamint a radikalizmus elleni küzdelem legfontosabb lépéseit ismerteti a szerző. A könyv e fejezetének utolsó részében a fent felsorolt országok, régiók radikálisok és terroristák ellen folytatott harcának, küzdelmének tapasztalatait foglalja össze, amelyet kiegészít más államok (például Spanyolország és a skandináv országok) területén bekövetkezett terroresemények leírásával és az azokra adott állami válaszok, radikalizálódás elleni programok bemutatásával. Ebben a részben azonban mindvégig hangsúlyozza az alábbi gondolatokat:

„A különböző politikai, szociális, kulturális összetevők nem egyformán érvényesülnek a különféle társadalmakban, tehát előre kidolgozott módszerekről, forgatókönyvekről nem beszélhetünk. Mások által alkalmazott módszer feltétel nélküli átvétele egyébként sem tanácsos. Mégis léteznek olyan tapasztalatok, illetve programok, amelyeket célszerű figyelembe venni és a muzulmán többségű országokban alkalmazni.”

A könyv korábban bemutatott két nagy fejezete által nyújtott, a globális terrorizmus megértését segítő alapvető háttérismeretek elolvasását követően jutunk el a monográfia terjedelmi szempontból is legnagyobb részét képező témakör feldolgozásához. Itt a szerző már nem törekszik a terrorizmus egzakt definiálására, de természetesen a szakmai és a tudományos közösségekben leginkább elfogadott és leggyakrabban használt fogalmi meghatározásokat felsorakoztatja, ezáltal megismerhetővé teszi az olvasó számára. A terrorizmus osztályozási lehetőségeinek megvilágítása, valamint a kiberterrorizmus irányába tett kitekintést követően már napjaink terrorizmusának sajátosságaival ismerkedhet meg az olvasó. A 21. század terrorcselekményei és a globalizáció kapcsolata útján vázolja fel a terrorizmus jövőjét, amelyben a Közel-Kelet kiemelkedő színtéréként jelenik meg. Részletekbe menően, az egyes közel-keleti országok (Irak, Irán, Libanon, Szaúd-Arábia és Egyiptom) sajátosságait kifejtve sejteti a jövő terrorizmusának jellemzőit. Színesebbé, olvasmányosabbá teszi a témát azzal, hogy kitér az öngyilkos merényletek, valamint a magányos merényletek problematikájára, ezáltal megosztva gondolatait többek között az öngyilkos

merénylők egyéni és szervezeti motivációival, a nők ilyen tevékenységben betöltött szerepével vagy akár az infokommunikációs technológiák mint a szélsőséges ideológiák terjesztésére hivatott eszközök szerepével kapcsolatban. A fejezet markáns részét teszi ki az európai és a nemzetközi terrorizmus helyzetének, jellemzőinek ismertetése, amelyet az összegyűjtött és általa alaposan elemzett adatokkal támaszt alá. Fontos problémaként emeli és fejti ki a terrorizmus pénzügyi finanszírozása elleni állhatatos küzdelem hatásait és következményeit. Hatásaiban a jelenkorban is markánsan megjelenő ISIS szervezettel kapcsolatban is értekezik, amelyet közbiztonsági, humanitárius és gazdasági kockázatai mentén vizsgál a könyvben, és közkinccsá teszi az ISIS teljes körű felszámolását célzó amerikai stratégia egyes elemeit is. A szerző ebből a stratégiából kiindulva vezeti át az olvasót a jövő terrorizmusával kapcsolatos elképzeléseit tárgyaló utolsó részbe. Az emberiség előtt álló jövővel kapcsolatban egyértelmű álláspontját fejezi ki, mikor ekként fogalmaz: „Ami a jövőt illeti, mértékadó források elemzése alapján megállapítható, hogy a terrorizmus elleni háborút senki nem nyerheti meg, sőt a fenyegetés inkább nő, mint csökken.” Ezzel a gondolatával végtelenül sötét jövőt fest az olvasó elé, de talán némi feloldást ad azáltal, hogy a terrorcsoportok által okozott veszteségek tekintetében nem a tömeges számú emberi élet kioltását, sokkal inkább a gazdasági-pénzügyi károkozás mértékének növekedését prognosztizálja.

Bár a fentiekben ismertetett könyv kiadása óta eltelt években a terrorizmus globális helyzetében érzékelhető változások következtek be, ez nem csökkenti annak tudományos és ismeretterjesztő értékét. A könyv olyan széles körű tudásanyagot közvetít, amely nemcsak a téma iránt pusztán belső indíttatásból érdeklődők, hanem a terrorizmus és a terrorelhárítás, a nemzetközi szervezett bűnözés, valamint a konfliktusmegelőzés és a válságkezelés területén tevékenykedő honvédelmi, rendészeti, nemzetbiztonsági szakemberek oktatásában, képzésében, továbbképzésében is hiteles forrásként jelenhet meg. Erre nemcsak a szerző munkássága és sokszínű tapasztalatai, a szakmai lektor hadtudományi elismertsége, hanem a monográfia készítése során felhasznált, több mint kétszáz mértékadó hazai és külföldi szakirodalom is megfelelő garanciát ad.

IRODALOMJEGYZÉK

KIS-BENEDEK József (2016): *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus*. Budapest: Zrínyi.